

використання методики, яку ми можемо назвати комунікативною, і основу якої складають перш за все цікаві для юнаків та дівчат, що навчаються, розвиваючі та навчальні ігри. Оскільки перевага такої роботи очевидна – це й висока навчаль-

на мотивація, і максимальна активність усієї студентської групи, й індивідуалізація процесу навчання, – вона повинна стати постійним системоутворюючим компонентом навчальної діяльності у вищих навчальних закладах.

Література

1. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – 223 с.
2. Рогова Г.В. Методика обучения иностранным языкам / Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. – М.: Просвещение, 1998. – 287 с.

ПРАКТИКА – ПРОВІДНА ЛАНКА В СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Віктор Соловійов

Стаття присвячена проблемам організації практики в музичних вищих навчальних закладах. Основна увага приділена практиці як провідній ланці в системі підготовки студентів.

The article is dedicated to the problems of organization of internship in the musical higher educational institutions. It highlights the internship as the key element of the students pedagogical training system.

У багатьох сучасних дослідженнях вузівська практика визначена як провідна ланка в системі формування педагогічних умінь у студентів музичних спеціалізацій.

В останні роки проблеми педагогічної підготовки вчителів в умовах педагогічного вищого навчального закладу розроблялись у працях Л.Т.Кикнадзе, О.Ф. Линенко, В.О. Родіонової, Л.М. Блінової, Г.О. Ходжасва.

Так, у дослідженнях В.О.Родіонової подане глибоке соціально-педагогічне обґрунтування практики в педагогічному ВНЗ. Також дослідник розглядає питання формування в студентів професійно-педагогічної спрямованості як ключової позиції вдосконалення педагогічної підготовки.

Великий внесок у розробку методики, організації та планування практики у вищій школі зробив Г.О. Ходжасв. Він розробив "Дерево цілей органів управління практикою", в якому детально розкриваються види діяльності, що відповідають основним функціям практики [6].

У дослідженнях, присвячених процесу вузівської підготовки керівників музичних колективів, поки ще недостатньо уваги приділяється практиці. Виняток складає низка робіт, у яких практика розглядається як ефективний шлях формування професійних умінь у керівників колективів. Наприклад, у дослідженні Д.Б. Перчика зауважується, що одним з ефективних шляхів професійної адаптації, формування

професійного спрямування студентів є введення їх в обстановку клубного закладу як клубних працівників. *Г.Б. Черушева*, досліджуючи процес підготовки студентів до музично-естетичного виховання дітей та підлітків у клубі, зазначає, що ефективно використання практичної діяльності студентів починаючи з першого курсу – запорука успішної їх підготовки до виховної роботи в клубі. На особливу важливість у практичній підготовці для керівника музичного колективу звертає увагу *В.Є. Новаторов*. Він пише, що специфіка підготовки керівника музичного колективу полягає в тому, що практичній підготовці тут має приділятися першорядне значення. Керівник музичного колективу має володіти навиками практичної роботи, лише в цьому випадку його будуть цінувати як спеціаліста.

Питання організації практики, складання програм, вибір баз практики, оформлення навчальної документації детально розглядаються в роботі *О.Є. Пантелеймонова* та *В.М. Рижкова*. У ній пояснюється таке поняття, як наскрізна програма практики. Вона визначається як нормативно-методичний документ, у якому містяться методичні вимоги до завдань практики на весь період навчання студентів. Разом із навчальними планами ці програми є основою для розробки конкретних графіків проходження практики. У наскрізній програмі практики розкриваються цілі, завдання, зміст та методи практичної підготовки студентів, послідовність та призначення її конкретних етапів, їх роль у формуванні професійних умінь та навиків спеціалістів [4; 14].

У сучасній методичній літературі ще зустрічається змішування понять "наскрізна програма практики" та "наскрізна практика". Поняття "наскрізна програма практики" базується на

тому, що зміст практики встановлюється на основі кваліфікаційної характеристики з урахуванням профілю підготовки студентів та в тісному зв'язку з програмами дисциплін, що вивчаються в період усього курсу навчання. Але деякі автори помилково використовують термін "наскрізна практика" для характеристики безперервної вузівської практики, яка передбачає залучення всіх студентів із першого по випускний курс у систематичну практичну діяльність. Безперервна практика включає в себе всі види практичної підготовки студентів: практику з відривом від навчальних занять безпосередньо на виробництві, практичні заняття, передбачені теоретичними курсами, та суспільну практику студентів у філіях кафедр, яка проводиться постійно, без відриву від навчальних занять.

Вивчаючи питання практичної підготовки студентів, слід особливу увагу приділити добору баз практики. У "Положенні про виробничу практику студентів вищих навчальних закладів" регламентується порядок закріплення баз практики за вищими навчальними закладами на підставі взаємного договору. *О.Є. Пантелеймонов* рекомендує при виборі баз практики використовувати ряд критеріїв, що оцінюють найважливіші сторони підприємства як бази практики. До них відносяться: відповідність профілю підприємства спеціальності навчання; забезпечення кваліфікованим керівництвом; наявність сучасного обладнання; можливість підбору матеріалу для курсових та дипломних робіт; наявність умов для набуття навичок роботи зі спеціальності; закріплення випускників на підприємстві після закінчення ВНЗ; наявність житлового фонду; мінімальні транспортні витрати [4; 17]. Ці критерії повністю відповідають вимогам до підбору баз

практики для студентів музичних спеціалізацій. Водночас базові музичні колективи мають задовольнити ще й професійні вимоги, які відповідають цілям та завданням підготовки керівників музичної самодіяльності.

Проведене автором статті вивчення баз практики, призначених для студентів музичних спеціалізацій, дозволило визначити низку вимог до їх підбору:

- наявність професійно підготовленого керівника, який зміг би керувати роботою студентів у період практики;
- укомплектованість колективу (наявність потрібної кількості учасників у хорових партіях та оркестрових групах);
- достатній рівень виконавчої підготовки, що дає студентам можливість у короткий строк підготувати репертуар, який відповідає програмі вузівської підготовки;
- постановка на належному рівні музично-освітньої роботи в музичному колективі;
- дисциплінованість та організованість колективу, що створює сприятливі умови для роботи студентів.

Результати багаторічного вивчення музичних колективів засвідчили, що не кожен колектив може слугувати базою для практики студентів. Так, у кризовому стані перебувають духові оркестри та народно-оркестрове виконавство. Це виражається у втраті інтересу учасників до цього жанру, що веде за собою припинення творчої діяльності багатьох колективів. Ці обставини викликають великі труднощі в роботі з організації практики студентів оркестрових спеціалізацій.

Найвигідніша позиція в студентів диригентсько-хорових спеціалізацій. Це пов'язане з тим, що в Україні є достатньо хорових колективів високого

виконавського рівня.

Вирішення проблеми вибору баз практики багато в чому сприяє створенню філій кафедр безпосередньо в культурно-освітніх закладах. Філії художніх кафедр створюються з метою поліпшення якості підготовки спеціалістів, а також для підвищення виконавчого рівня базового музичного колективу. Філії кафедр створюються в тих колективах, де рівень навчально-творчої роботи найбільше відповідає завданням підготовки спеціалістів. Для прикладу слід організувати спільну діяльність ВНЗ та базового музичного колективу на досвіді роботи Миколаївської філії Київського університету культури ще наприкінці 90-х років. З багатьма музичними колективами було укладено договір на створення філій кафедр.

Крім організації всіх видів практики, до переліку завдань філії входять організація спільних заходів (концертів, марш-парадів, тематичних вечорів тощо), надання методичної та репертуарної допомоги колективу, а також створення умов для індивідуальної роботи студентів з учасниками. Такі ж завдання виконують філія кафедри хорового диригування, що була створена на базі народної чоловічої хорової капели заводу "Океан", та філія кафедри народних інструментів, створена на базі оркестру російських народних інструментів заводу імені 61 Комунара.

Разом із тим слід відзначити, що процес організації та проведення практики в музичних ВНЗ має ще багато недоліків, які негативно впливають на підготовку студентів.

У першу чергу, це функціональний характер практики, який виражається в тому, що практикою I, II курсів керують кафедри загальноосвітніх дисциплін, а практикою III–V курсів – спеціальні кафедри. Це призводить до концентрації

предметної спрямованості певних видів практики, що у свою чергу негативно впливає на процес педагогічної підготовки студентів.

Сьогодні стає все очевиднішою необхідність так організувати практику, щоб вона для всіх студентів носила комплексний характер. Це передбачає виконання студентами в процесі практики всіх видів професійної діяльності: проведення репетицій, концертних виступів, виконання організаторських та педагогічних функцій керівника музичного колективу, проведення дослідницької роботи в колективі. Здійснення цих видів діяльності потребує активного застосування спеціальних психолого-педагогічних знань, навиків та вмінь.

Найважливішим аспектом у процесі проведення практики є керування діяльністю студентів. Досвід показує, що не всі керівники музичних колективів можуть кваліфіковано керувати роботою студентів. Це пов'язано з недостатнім рівнем професійно-педагогічної підготовки частини керівників. Наприклад, у Миколаївській області біля 40% керівників оркестрових колективів володіють лише навичками гри на окремих інструментах, не маючи спеціальної освіти. У зв'язку з цим вони не можуть забезпечити кваліфіковане керування роботою студентів на практиці. Водночас більшість керівників базових колективів, що володіють необхідною професійною підготовкою, не можуть цілеспрямовано керувати роботою студентів на практиці, бо не знайомі з програмою і завданнями кожного з її етапів. Для вирішення цієї проблеми ми визначили вимоги до керівника базового музичного колективу, які скеровані на управління практичною діяльністю студентів. Вони складаються з таких основних позицій:

- обов'язковим є проведення керівником базового колективу підготовчої роботи, що сприяє безперервній

практичній діяльності студентів (обговорює з вузівськими педагогами-керівниками всі організаційні та творчі питання, цілі й завдання практики, погоджує програму практики з планами роботи музичного колективу);

- керівник контролює дотримання студентами правил внутрішнього розпорядку базового закладу, виконання ними практичних творчих завдань і ведення звітної документації;
- керівник колективу повинен надавати постійну допомогу студентам-практикантам у роботі з колективом і окремими учасниками, формувати в них професійні якості;
- керівник має знайомити студентів-практикантів із передовим практичним досвідом, ефективними прийомами керівництва колективом;
- керівник базового музичного колективу разом із керівником-педагогом керує науковою роботою студентів (проведення психолого-педагогічного дослідження музичного колективу);
- керівник готує студента-практиканта до звітного концерту-іспиту;
- керівник складає характеристику на студентів-практикантів та оцінює їхню роботу.

Як бачимо, вони включають обов'язки щодо вирішення організаційних питань практики, здійснення контролю за діяльністю студентів, надання практикантам допомоги в роботі з колективом та окремими учасниками, проведення наукової роботи, оформлення необхідної документації.

Досвід роботи у ВНЗ країни показав, що практика відіграє важливу роль у системі професійної підготовки спеціалістів. Це обумовлюється і функціями практики, які визначають її місце в системі професійної підготовки

спеціалістів. Дослідники проблем практичної підготовки студентів (Абдулліна О.О., Розов В.К., Рубінштейн М.М. та ін.), виділяють такі функції практики: набуття професійних знань, умінь та навиків; діагностична служба практики (у розумінні визначення придатності до професійної діяльності); практика як освітній засіб, коли в процесі її проходження виникає поглиблення спеціальної та педагогічної освіти, творче осмислення теорії; практика як виховний засіб, котрий полягає в тому, що до виховного впливу викладачів ВНЗ додається вплив колективу базового закладу.

Поряд із функціями практики в цих дослідженнях визначені найважливіші принципи її організації. Це, як

уже відзначалося, комплексний характер практики, що передбачає виконання студентами в процесі її проходження всіх видів професійної діяльності та безперервність її проведення. Принцип безперервності практики передбачає, що студент у ході навчання має на кожному курсі, упродовж усього терміну навчання в тій чи іншій формі брати участь у творчому процесі музичного колективу.

Таким чином, ураховуючи провідну роль практики в підготовці спеціалістів, ми вважаємо, що в процесі її проведення найефективніше відбувається процес формування педагогічних умінь керівника музичного колективу.

Література

1. Абдулліна О.О. *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования.* – М.: Просвещение, 1984. – 208 с.
2. Каргин А.С. *Воспитательная работа в самостоятельном художественном коллективе.* – М.: Просвещение, 1984. – 224 с.
3. Орлов В.Ф. *Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін.* – К.: Наукова думка, 2003. – С. 93.
4. Пантелеймонов А.Е., Рыжков В.М. *Производственная практика студентов и стажировка молодых специалистов.* – М.: Высшая школа, 1987. – 144 с.
5. Родионова В.А. *Формирование профессиональной направленности у студентов педвузов в процессе педагогической практики: Диссертация канд. пед. наук.* – Алма-Ата, 1979. – 210 с.
6. Ходжаев Г.А. *Разработка моделей обоснованных решений по планированию производственной практики в высшей школе: Диссертация канд. пед. наук.* – Томск, 1977. – 159 с.

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА

Наталія Шахірєва

В умовах нових соціально-економічних перетворень суспільства процес формування завдань професійної підготовки майбутніх педагогів стає динамічнішим та змістовнішим. Посилення уваги до чинників цього процесу є актуальним завданням вищої педагогічної освіти та системи освіти в цілому.